

Κείμενα και συγγραφείς της νεοελληνικής λογοτεχνίας 1930-1980

Διδάσκων: Αναπλ. Καθηγητής Ιωάννης Παπαθεοδώρου

4^η ενότητα: «Ο ζωντανός απόηχος της μεταπολεμικής λογοτεχνίας»

Κατανόηση των πολιτισμικών χρήσεων του λογοτεχνικού κειμένου.

Μετασχηματισμός πολιτισμικού προϊόντος και άνοιγμα στη μαζική κουλτούρα.

Πολιτισμικές βιογραφίες συγγραφέων

Ενδεικτικό Υλικό Μελέτης

Γ. Σεφέρης, Μυθιστόρημα (ηχογράφηση απαγγελίας του ίδιου του ποιητή)

<http://www.youtube.com/watch?v=qpfVKKGBEQk>

Το παραπάνω ηχητικό τεκμήριο αποτελεί ηχογράφηση της απαγγελίας του *Μυθιστορήματος* από το Γιώργο Σεφέρη. Η ηχογράφηση πραγματοποιήθηκε από την εταιρεία Lyra στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ηχογράφησης Ελλήνων λογοτεχνών στην απαγγελία του έργου τους (Εμπειρικός, Ρίτσος, Αναγνωστάκης, Ελύτης). Η ακρόαση του ποιήματος δίνει τη δυνατότητα μιας νέας πρόσληψης του κειμένου εφόσον το καθιστά προσβάσιμο σε ένα ευρύτερο κοινό πέρα από το σύνηθες αναγνωστικό κοινό της ποίησης.

ΤΟ ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ

Λαϊκό Ορατόριο (Θέατρο Λυκαβηττού, 1977- μετάδοση της ΕΡΤ)

<http://www.youtube.com/watch?v=TrXeUleShYk>

Η ΕΡΤ παρουσιάζει τη μαγνητοσκοπημένη συναυλία «Λαϊκό Ορατόριο- Άξιον Εστί» το 1977 στο θέατρο του Λυκαβηττού. Την ορχήστρα διευθύνει ο Μίκης Θεοδωράκης ενώ συμμετέχουν επίσης οι Γρηγόρης Μπιθικώτσης (λαϊκός ερμηνευτής), Μάνος Κατράκης (αφηγητής) και Ανδρέας Κουλουμπής (ψάλτης βαρύτονος). Η παρακολούθηση της συναυλίας μας βοηθά να κατανοήσουμε τις πολιτισμικές χρήσεις της ποιητικής συλλογής του Ελύτη, η οποία μετασχηματίζεται σε ένα νέο πολιτισμικό προϊόν. Ο μετασχηματισμός αυτός συντελείται μέσω της μελοποίησης του στίχου και των επιλογών που η διαδικασία αυτή συνεπάγεται τόσο ως προς την ίδια τη δημιουργία της μουσικής σύνθεσης όσο και ως προς τις εκτελέσεις των εκάστοτε ερμηνευτών.

Μπολιβάρ (Μ. Χατζιδάκις, Βασίλης Λέκκας)

<http://www.youtube.com/watch?v=ErrhxT5CvZU>

Ανατρέχοντας στον παραπάνω σύνδεσμο, μπορούμε να ακούσουμε το ποίημα του Ν. Εγγονόπουλου «Μπολιβάρ» σε μελοποίηση του Μ. Χατζιδάκι και ερμηνεία του Βασίλη Λέκκα. Το συγκεκριμένο ηχητικό τεκμήριο θα πρέπει να τοποθετηθεί μέσα σε ένα γενικότερο ρεύμα μελοποίησης ποιημάτων τόσο από το Μ. Χατζιδάκι όσο και από το Μίκη Θεοδωράκη, οι οποίοι επιχειρούν να συνδέσουν το λαϊκό με το μοντέρνο δίνοντας στο ποιητικό κείμενο μια νέα δυναμική.

Εποχές και συγγραφείς, Στρατής Τσίρκας

<http://www.youtube.com/watch?v=PZqZ5FmJbTM>

Η εκπομπή «Εποχές και συγγραφείς» παρουσιάζει στο επεισόδιο αυτό τη ζωή και το έργο του Στρατή Τσίρκας. Μέσα από τις μαρτυρίες οικείων, τις τοποθετήσεις ακαδημαϊκών και αρχειακό υλικό, πραγματοποιείται σκιαγράφηση της εξελικτικής λογοτεχνικής πορείας του συγγραφέα και μνημονεύονται κάποιες από τις σημαντικότερες στιγμές του βίου του. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο πεζογραφικό του έργο και κυρίως στην τριλογία των *Ακυβέρνητων Πολιτειών*, όπου μέσω της μυθιστορηματικής σύνθεσης επιχειρείται η αποκατάσταση της Αντίστασης στη Μέση Ανατολή και η δικαίωση του κινήματος του Απρίλη του 44'.

Εποχές και συγγραφείς, Στρατής Τσίρκας (συνέχεια)

<http://www.youtube.com/watch?v=PZqZ5FmJbTM>

Εξίσου αδρά σκιαγραφείται η πολιτική δράση του συγγραφέα, η οποία συνδέεται άμεσα με την εργογραφία του εφόσον το ενδιαφέρον του για τις πολιτικοκοινωνικές εξελίξεις (αντιφασιστικός αγώνας, παροικιακός ελληνισμός, αποικιοκρατία) εγγράφεται στα μυθοπλαστικά του έργα και τις κριτικές του εργασίες. Την παρουσίαση των παραπάνω πλαισιώνει επιπλέον οπτικοακουστικό υλικό με τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα του 20^{ου} αιώνα (Β' Παγκόσμιος, Εμφύλιος ελληνικός και ισπανικός, Ιουλιανά, Χούντα).

Β' Εργαστήριο Χαρακτικής Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών- Ακυβέρνητες Πολιτείες

<http://www.youtube.com/watch?v=7acwZZae5L4>

Το Β' Εργαστήριο Χαρακτικής της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών εμπνέεται από τις *Ακυβέρνητες Πολιτείες* του Στρατή Τσίρκα και δημιουργεί χαρακτηριστικές συνθέσεις άμεσα συνδεδεμένες με τη θεματολογία της τριλογίας. Ο θεατής παρακολουθεί τα στάδια δημιουργίας των έργων και τις μαρτυρίες των σπουδαστών, οι οποίοι επιχειρούν να αποτυπώσουν εικαστικά τη δική τους ανάγνωση του έργου μέσα από συγκεκριμένα εκφραστικά μέσα. Το αποτέλεσμα υποστηρίζεται συχνά από την εμπλοκή του ψηφιακού παράγοντα και των δυνατοτήτων που προσφέρει. Η έκθεση του Εργαστηρίου αποτυπώνει εύγλωττα τις ποικίλες πολιτισμικές χρήσεις που μπορεί να γνωρίσει το λογοτεχνικό έργο του Τσίρκα. Στην προκειμένη περίπτωση, οι *Ακυβέρνητες Πολιτείες* αποτελούν την αφετηρία για διακαλλιτεχνικούς πειραματισμούς αλλά και αναστοχαστικές διεργασίες γύρω από τις πολιτικές εξελίξεις του σήμερα και του χτες στη γεωγραφική περιοχή που ορίζουν οι πόλεις της Αθήνας, Αλεξάνδρειας, Καΐρου, Ιερουσαλήμ.

Β' Εργαστήριο Χαρακτικής Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών- Ακυβέρνητες Πολιτείες

<http://www.youtube.com/watch?v=7acwZZae5L4>

Το Β' Εργαστήριο Χαρακτικής της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών εμπνέεται από τις *Ακυβέρνητες Πολιτείες* του Στρατή Τσίρκα και δημιουργεί χαρακτηριστικές συνθέσεις άμεσα συνδεδεμένες με τη θεματολογία της τριλογίας. Ο θεατής παρακολουθεί τα στάδια δημιουργίας των έργων και τις μαρτυρίες των σπουδαστών, οι οποίοι επιχειρούν να αποτυπώσουν εικαστικά τη δική τους ανάγνωση του έργου μέσα από συγκεκριμένα εκφραστικά μέσα. Το αποτέλεσμα υποστηρίζεται συχνά από την εμπλοκή του ψηφιακού παράγοντα και των δυνατοτήτων που προσφέρει. Η έκθεση του Εργαστηρίου αποτυπώνει εύγλωττα τις ποικίλες πολιτισμικές χρήσεις που μπορεί να γνωρίσει το λογοτεχνικό έργο του Τσίρκα. Στην προκειμένη περίπτωση, οι *Ακυβέρνητες Πολιτείες* αποτελούν την αφετηρία για διακαλλιτεχνικούς πειραματισμούς αλλά και αναστοχαστικές διεργασίες γύρω από τις πολιτικές εξελίξεις του σήμερα και του χτες στη γεωγραφική περιοχή που ορίζουν οι πόλεις της Αθήνας, Αλεξάνδρειας, Καΐρου, Ιερουσαλήμ.

<http://www.youtube.com/watch?v=aqBP5vXt4ZI> (δε λειτουργεί)

Παρασκήνιο, Μανόλης Αναγνωστάκης

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=26638&autostart=0>

Η εκπομπή της ΕΡΤ, Παρασκήνιο, φιλοξενεί στο συγκεκριμένο επεισόδιο τον Μανόλη Αναγνωστάκη. Η αφήγηση του Αναγνωστάκη οικοδομείται πάνω σε τρία επίπεδα που αφορούν τη ζωή του, τη λογοτεχνική του σταδιοδρομία και την άποψή του για διάφορα ζητήματα του πρόσφατου παρελθόντος και παρόντος. Σε ένα πρώτο επίπεδο, ο ποιητής αναφέρεται στην εξελικτική του πορεία στο λογοτεχνικό χώρο περιγράφοντας τα πρώτα του βήματα και φτάνοντας ως την περίοδο της ωριμότητας. Στο πλαίσιο αυτό, σκιαγραφείται η σχέση που ανέπτυξε με ομοτέχνους του, η κίνηση παλαιότερων περιοδικών αλλά και οι αναγνωστικές προσδοκίες της εκάστοτε εποχής.

Παρασκήνιο, Μανόλης Αναγνωστάκης (συνέχεια)

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=26638&autostart=0>

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, ο ποιητής αναφέρεται σε διάφορες κρίσιμες στιγμές του βίου του, οι οποίες τέμνονται με σημαντικά ιστορικά γεγονότα: η Θεσσαλονίκη του 36', η Κατοχή, η φυλάκισή του και η επιστράτευση του 74' αναπαρίστανται μέσα από την αφήγηση του ποιητή και φωτογραφικά ντοκουμέντα. Όπως καθίσταται σαφές, ο άξονας της βιωμένης εμπειρίας διασταυρώνεται με τη λογοτεχνική δημιουργία εφόσον το βίωμα του δημιουργού ενσωματώνεται συχνά στο ποιητικό έργο. Στο τελευταίο μέρος της εκπομπής, ο Αναγνωστάκης εκφράζει την άποψή του για διάφορα ζητήματα, όπως για τη νηφάλια αντιμετώπιση του ιστορικού παρελθόντος και τον καταλυτικό ρόλο των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

Ο Τίτος Πατρίκιος μιλάει και απαγγέλλει ποίησή του για το roeticanet

<http://www.youtube.com/watch?v=29VctBC2YCg>

Ο Τίτος Πατρίκιος παρουσιάζει ξενόγλωσσες ανθολογίες των τελευταίων ετών, στις οποίες περιλαμβάνονται έργα του ίδιου και άλλων Ελλήνων ποιητών. Μέσα από το σχολιασμό των ανθολογιών, ο Πατρίκιος αναδεικνύει τις μεταφραστικές διαδρομές της νεότερης ελληνικής ποίησης στο εξωτερικό αλλά και το έντονο εκδοτικό ενδιαφέρον για τους Έλληνες ποιητές και τα έργα τους. Παράλληλα, ο Πατρίκιος απαγγέλλει δικά του ποιήματα από πρόσφατες συλλογές του (*Συγκατοίκηση με το παρόν, Σε βρίσκει η ποίηση*). Ο θεατής έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει το έργο του Τίτου Πατρίκιου αλλά και να διαπιστώσει την απήχηση της νεοελληνικής ποίησης σε ένα ξενόγλωσσο κοινό (ευρωπαϊκό και αμερικάνικο) τοποθετώντας τη νεοελληνική παραγωγή σε ένα διεθνές πλαίσιο πολιτισμικών συμφραζομένων.

Μονόγραμμα, Θανάσης Βαλτινός

<http://www.youtube.com/watch?v= NU9NoooR5M>

Στο συγκεκριμένο επεισόδιο της εκπομπής *Μονόγραμμα* φιλοξενείται ο συγγραφέας, Θανάσης Βαλτινός. Έπειτα από μια σύντομη παρουσίαση του αφηγητή, ο συγγραφέας αυτοβιογραφείται μνημονεύοντας τα κυριότερα περιστατικά που σημάδεψαν την λογοτεχνική και προσωπική του ζωή. Κατά την παρουσίαση της εργοβιογραφίας του, παρεμβάλλονται φωτογραφίες του ίδιου, πλάνα από ταινίες στις οποίες εργάστηκε ως σεναριογράφος και ενίοτε ως κομπάρσος, κινηματογραφικές και θεατρικές μεταφορές των βιβλίων του αλλά και επίκαιρα από ιστορικές περιόδους (Χούντα, Κατοχή). Η ανάμιξη του Βαλτινού στα κινηματογραφικά και θεατρικά δρώμενα (συνεργασία με Κουν, Αγγελόπουλο), η πολιτική του στάση απέναντι στη Χούντα και η συνεργασία στα *18 Κείμενα* δε σκιαγραφούν μόνο το πορτρέτο του ανθρώπου- λογοτέχνη αλλά αποτελούν πολιτισμικά τεκμήρια μιας ολόκληρης εποχής. Οι αφηγήσεις του συγγραφέα «ξαναζωντανεύουν» τη ζωή του αλλά και ένα ολόκληρο ιστορικό παρελθόν που ανασυσταίνεται μέσα από τη μνήμη του και το τηλεοπτικό μέσο.